

bírósági eljárásban is, mondjuk próbaképpen minden pénzügyi érdek-veszélyeztetése nélkül, sőt annak előnyére nálunk is bevezethető lenne.

A keresettel érvényesített ügyeknél a keresetlevélen lenne leróvandó, a keresetlevél és átlag 4 tárgyalás jegyzőkönyvi illetéke, ami egy 200 pengős ügynél a most érvényben lévő díjszabás szerint 1 pengőt, 500 pengős ügynél 2 pengő 50 fillért, 2000 pengős ügynél 10 pengőt és 3000 pengős ügynél 15 pengőt tenne ki, a mellékletek és a meghatalmazás bélyegén kívül. Ez az összeg nem olyan nagy, amit ezen perértékek el ne bírnának.

A fizetési meghagyásos eljárásnál, mely a Te. életbe léptetése óta az ügyek nagyrésztében alkalmazást nyer, a tárgyalási jegyzőkönyv bélyege az esetleges ellentmondással lenne leróvandó, az ellentmondás és a 4 tárgyalás bélyege tekintetbevételével és ennek előlegezése az ellentmondó felet, mint aki a peres eljárást igénybeveszi, terhelné, és viseléséről az ítéletben történnék intézkedés.

Ez az eljárás előnyre válna az ügyvédeknek, mert erre az összegre inkább követelhetne előleget, mint a 10—20 filléres jegyzőkönyvi illetékekre, megszabadulna a bélyegeknél magával hordásától, tárgyalásonként való beszerzésétől, de előnyére válna a kincstárnak is, mert feltétlenül és biztosan kapna egy nagyobb illetékmennyiséget, és megszabadulna egy nagyon drága és legtöbbször hiábavaló, lelelezési eljárástól és másra fordíthatná az itt elfoglalt személyzetet.

A perenkívüli eljárásban ügyis egyszeri illeték lerovása van, itt tehát a végrehajtási eljárásnak előbb-több bekövetkező-reformjáig külön intézkedés az alább kifejtendő szankciókon kívül nem lenne egyelőre szükséges.

JOGÉLET

Felolvasás — szabadelőadás. Hogy mennyire más a szabad előadás és más a felolvasás, azt mindenki nagyon jól tudja, aki gyakrabban jár jogi egyesületekbe, vitatársaságokba.

Felolvasás: az elnök megnyitja az ülést, azután átadja a szót az előadónak, aki a közönség felé tekint és ezzel a pillantással búcsúzik is már tőle az előadás végéig. Maga elé teríti többé-kevésbé vaskos papírjait, köhint egyet és belefog az olvasásba. Ettől kezdve a közönség megszűnt reá nézve és csak az olvasmány köti le egyedül a figyelmét;

szinte úgy tűnik fel saját maga előtt is, mintha más ember írása fekiüdne előtte, annyira lenyüggözi őt az előre megírt előadnivalók felolvasásának technikai feladata és a megadott keretek bilincse. A közönség néhány percig valóban érdeklődéssel figyel, azután egyszerre elálmosítja a soha nem emelkedő, egyenlő hangsúlyozással ömlő felolvasó hang; szinte örömmel ragadja meg a szeme a későbbben érkező személyeket, hogy egy-egy pillanatra ezek szemlélésében találjon változatosságot. A legjobb hiszemű és legjobb szándékú hallgató sem bír teljes odaadással figyelni az előadóra: a szögörgetegből minduntalan kiesik egy, a kelleténél monotonabb hangon és kisebb hangsúllyal kimondott szó vagy mondat; a felolvasó azonban vágtat tovább, itt nincs megállás, itt nincs ismétlés és mire a gondolkodóba esett, avagy megzavart hallgató feleszmél: már nem tudja behozni az előadót, aki kérlelhetetlen egyformasággal olvas, olvas tovább. Szeme mereven a papírra szögezve, sejtelve sincs, hogy a hallgatósága hol zökkent ki a kontaktusból, hol várna bővebb explikálást; ő nem lát senkit és semmit, csak az egymásra forduló zizegő lapokat. És még szerencse, ha az előadónak kellemesen csengő hangja van; de ha ez a hang fás és színtelen; akkor kérlelhetetlenül beáll az unalom és a közönségnek és felolvasónak egymástól való elszakadása. A felolvasó otthon gondosan kicizellált, absztrahált szavakkal és kimért mondatokkal írta meg az anyagát: ez még növeli a bajt, mert a legtöbb hallgatót megzavarja ez a túlságosan kötött forma.

Hiányzik a hang és a tekintet, amely a legelkalandozóbb elmét is vissza tudná téríteni az előadó büvkörébe és a figyelmet koncentrálni tudná. Az emberek az előadó külső megjelenését, ruháját, nyakkendőjét bámulják, egymást nézik; azután magukra eszmélt szégyenkezéssel próbálnak a felolvasásból valami szépet és érdekeset kiszedni; de az erőltetés nem sokat használ. Végül is már csak azt nézi a közönség: vajjon az előadó előtt fekvő papírcsomóból mennyi lehet még hátra? Egyszerre azután, talán a legkevésebb remélt pillanatban, — megszűnik a felolvasás, egy pár magas hangon előadott hangzatos mondat és a kifáradt vonat beérkezett a célhoz, véget ért a felolvasás. A hallgatóság feleszmél és — részben talán a megkönnyebbülés okozta örömeiben — megtapsolja az előadót, aki most ismét észreveszi, hogy közönsége van és immár másodsor emeli erre a tekintetét. Az elnök szólásra hívja fel a hozzászólókat. Egyszerre élő hang üti meg a publikum fülét, a közönségben kellemes feszültség és érdeklődés keletkezik, úgy érzi, hogy most állott be az a hangulat és az az atmosz-

féra, amiért tulajdonképpen érdemes volt ide fáradni. Kétségtelen, hogy az előadó, — aki a magaválasztotta tárgykörben és gondos előkészülettel állította össze mondani-valóit — precízebben és hogy úgy mondjuk, előre megfontoltabb szándékkal adta elő anyagát: a hozzászólók pedig ex abrupto, néha nagyon is keresetlen szavakkal mondják el észrevételeiket és gondolataikat, de mégis százsorta jobban lekötik a hallgatóság figyelmét, mert a közvetlenség és elevenség lenyűgöz. H azután a vita végén a felolvasó is hozzászól a zárszó jogán a vita anyagához, persze most már félretélva papirosait, akkor már ő maga is egészen más hangon fér a közönség elméjéhez és szinte azt a kívánságot érleli meg: ejnye, nem tudná most elmondani röviden, hogy mit olvasott fel, mert nem is lehet az olyan unalmas.

Szabad előadás: az előadó teljesen tisztába van az anyagával, de az előre leírt mondnivalók egyáltalán nem kötik őt. Szavait úgy fűzi, mint ahogy a pillanatnyi szükség diktálja. Szemével végigjárja a terepet: a terem minden zúgát áttekinti és ha valahol lankadt tekintetet, kételkedő pillantást lát, avagy pláne közbeszólást, ellenkezést hall; akkor a gyöngye pont megerősítésére küldi segélycsapatait, nem restelli ugyanazt a nehéz stratégiai pontot más oldalról és más érvüteggel megközelíteni és ha csak pillanatnyi sikert is tud elérni, ezt a sikert minden áron meg akarja szerezni. Ez a terem és ez a közönség erre a fél vagy egész órára az övé. Itt nem kalandozhatnak el az elmék és nem terelődhetik el a figyelem: itt mindenki az előadó hatalmában van. Még ha nem is ért vele egyet a publikum; annál inkább láncolja magához. Ha fáradtabb a közönség és vele együtt ő maga is: könnyebb hangnemre tér át, esetleg egy-két jó apercet is megenged jutalmul, avagy megáll egy kisét, iszik egy pohár vizet, amely nemcsak őt üdíti fel, hanem a kísérő közönséget is. Ha mindehhez pedig a mondani-valók tartalmassága, a dialektika ördöngössége, a jogterületek legtávolibb zúgából összehordott anyagösszehasonlítás is járul; akkor meg van az a nagy siker, ami az előadás végső célja volt. Bizony ilyenkor csak órák mulva tér magához a publikum az előadó mágikus hatása alól felszabadulva és talán csak akkor kezdi ellenérveit és aggályait felszínre engedni, — mert bizony az előadás alatt mindez elnémult benne.

De az előadás nyomán keletkező vita is érdekesebb és magvasabb, mint amikor felolvasást követnek a hozzászólások. Minthogy a közönség túlnyomó része valóban követni tudta az előadót gondolatmenetében, a hozzászólások sokkal inkább ad rem tartozóak, mint amikor a hozzászólók a

felolvasásnak mindig csak egy-egy darabját lesték el, vagy esetleg félreértették. Ilyenkor kevésbé fordul elő, hogy a hozzászóló csak ad vocem felolvasás indul meg és azután csakhamar oly csapásokra kalandozik el, amelyek vajmi távol esnek a felolvasás mezejétől; úgy hogy végül a hozzászólásokhoz hozzászólók valósággal úgy járnak el, mint a glosszátorok, akik a glosszákat glosszálták. Mondanunk sem kell, hogy a szabad előadás után keletkezett vita kevésbé zabolátlan lévén, koncentrikus témához ragaszkodik és vég-eredményben valóban tud eszméket tisztázni és konklúziókat teremteni. Bizonyos emlékeztetéssel a görög drámákra, itt is beáll a hallgatóság lelkében a katharsis, vagyis a megtisztulás, az elveknél és eszméknél tisztázása és vajjon mi más volna a célja minden igazi jogász gyülekezetnek?

Hagyjuk a felolvasást, azoknak, akik nem tudnak olvasni. Olvasni magunk is tudunk, otthonunkban. Irja meg írniaivalót az író, de ne kívánja, hogy annak felolvasását akkor és ott élvezzük végig, amikor és ahol ő akarja. Erre való a mi otthonunk, ahol a napimunka után, az erre alkalmas időkből beülünk a fotellunkba, hangulatos környezetben meggyújtjuk a villanylámpát fejük felett és elővesszük a foyóiratot avagy könyvet és abban a tempóban olvassuk azt, ahogy nekünk jól esik. Meg-megállunk és ha valami eszünkbe jut, utánalapozunk, és ha valamit nem egészen értünk, elolvassuk még egyszer, amíg csak magunkévá nem tettük az író gondolatmenetét. Ám, minek helyet és időt cserélni és a felolvasást szinte tendenciózussá tenni; hogy íme azért olvas fel az író, mert otthon maga senki sem olvasná el. Most azonban itt vagytok, kénytelen vagytok idehallgatni.

És még egyet, — sok előadó azért olvas fel, mert így kényelmesebb, de sok azért is, mert attól fél, hogy az előadásban kevésbé precízebb, mintha előre kicizellált, kiméricskelt mondatokat olvas fel. Ez lehetséges, de egyáltalán nem baj. Egyáltalán nem válik az előadás kárára, ha egy-egy fogalmat több körülírással bízik a hallgató appercipiálói képességére és az sem szerencsétlenség, ha itt-ott egy kicsit megbicsaklik és egy-egy paragrafust vagy évszámot elvett és azután kijavít; bizonyos tekintetben rokonszenvesse válik és szinte azt a látszatot idézi elő, hogy most gondolja ki mondanivalóját és mindezzel közvetlenebbé, plasztikusabbá lesz az előadás.

Az utóbbi időkből oly társaságok körében is, amelyek par excellence a vitázásra vannak hivatva, mind ritkábbá váltak az előadások és mind sűrűbbé a felolvasások. Talán nem vétünk a tárgyilagosság ellen, ha megállapítjuk, hogy

ennek egyaránt kárát vallják a hallgatók, de az előadók is. Bizonyára több friss érdeklődés és siker keletkeznék, ha az előadók zizegő papírjaikat otthon hagynák és eleven szóval szólának a publikumhoz.

F. P.

A Civiljogászok Vitatársaságában f. hó 8-án dr. Barát Sándor újpesti ügyvéd „Magánjogi és büntetőjogi vétkekesség“ címen tartott előadást. Az elmélet és gyakorlat nemzetközi összehasonlításával kifejtette az előadó, hogy a jogtudomány nélküli a vétkekességnek, mint erkölcsi értéktételnek egységes alap gondolaton nyugvó tanát, ami pedig úgy a bírói ítékezés, mint a helyes jogalkotás szempontjából megkívánható volna. A hagyományos elmélet nem nyújt alkalmas fogalmi irányítást ahhoz, hogy egyfelől a vétkekesség egyes fokozatai, másfelől annak civilis és büntetendő tényállásai egymástól kellőképp elhatárolhatók legyenek. Ennek egyik okát előadó abban látja, hogy az uralkodó elmélet a vétkekesség alaptényállását annak legsúlyosabb alakzatából, a szándékos bűnösség tényelemeiből állította fel s ehhez képest határozta meg a gondatlanság fogalmát, amelynek formulája: „tettes a jogsértő eredményt előre nem látta, de kellő gondosság mellett előre láthatta volna“ — semmitmondóan negatív és elismerten fogyatékos. Másik hibája e bevett konstrukciónak, hogy kizárólag a tettes szubjektív lelkiállapotára van figyelemmel, holott ez egymagában szintén csupán a szándékos vétkekesség megállapításánál lehet irányadó. Innen van, hogy a bírói gyakorlat, különösen gondatlan cselekmények eseteiben, gyakran lépi túl a büntető anyagi jog határait és túlzott szigorral állapítja meg a büntetőjogi felelősséget ott, ahol csupán magánjogi vétkekesség forog fenn. Mindezek folytán előadó szerint a helyes elmélet feladata kétirányú. Figyelembe vevendő elsősorban az, hogy a vétkekesség jogi értelemben nem pusztán lelki, hanem pszicho-fizikai folyamat, következőképp nem egyedül a tettes szubjektív lelki tényeiből, hanem egyszersmind a jogsértő eredményre vezető összes tárgyi okláncolatokhoz való viszonyából kell a vétkekesség általános kritériumait megállapítani; másrészt a vétkekesség alaptényállását a legenyhébb gondatlanság ismérveiből, mintegy minimal tényállás gyanánt kell meghatározni s